

ЗАПОЗИЧЕННЯ У ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

У статті досліджено англословні запозичення у фінансово-економічній терміносистемі німецької мови з точки зору семантико-функціональних особливостей тематичних груп, які номінують певні відрізки професійної комунікації.

У теперішній час, в епоху становлення нової інформаційної парадигми і розвитку штучного інтелекту, комп'ютеризації спілкування та інтеграції науки і техніки роль термінологічної лексики у сучасних мовах неухильно зростає. Поява нових, у тому числі запозичених термінів, відбувається зараз швидше, ніж коли-небудь в історії людства. Значна питома вага термінів у створенні нових слів пов'язана з потребами номінації найновіших речей та явищ, викликаних технічним прогресом, інтеграційними процесами в економіці, науці і техніці, які є характерними для третього тисячоліття. Лінгвісти Г. Белльманн, П. Браун, Є.В. Розен, Т. Шіппан основними засобами термінологічної номінації вважають термінологізацію слів загальнолітературної мови, термінологічну конверсію, деривацію і запозичення [1; 2; 3; 4].

Іншомовна запозичена лексика багато в чому задовольняла потреби термінологічної номінації на різних етапах розвитку мови, про що свідчить історія науки і техніки. У теперішній час заслуговує на увагу процес запозичення англословних термінів, оскільки нова термінологія значною мірою виникає саме у США та у Великобританії у зв'язку з розвитком передових технологій. Під англословними запозиченнями або англіцизмами ми розуміємо лексику, запозичену з обох варіантів англійської літературної мови – американського і британського. З метою простежити продуктивність цього процесу на сучасному етапі ми звернулися до аналізу однієї із систем, а саме фінансово-економічної терміносистеми німецької мови. Актуальність дослідження запозиченої термінологічної лексики, яка стосується фінансово-економічної сфери, зумовлена її значущістю в науковій і практичній діяльності сучасного суспільства, а також її продуктивністю.

Об'єктом дослідження є англословна термінологічна лексика у спеціальних науково-популярних текстах німецьких періодичних видань і газетних публікацій. При цьому до термінологічної лексики у нашому дослідженні віднесені як терміни, так і професіоналізми, а також окремі розмовні і сленгові варіанти термінів (наприклад, *Greenback, Bull, Bear*). Щодо професійних жаргонізмів, слід зауважити, що такі дослідники, як М.П. Сенкевич, Н.І. Чистяков виступають за вилучення їх із терміносистеми, вважаючи їх стилістичними еквівалентами термінів [5; 6]. Ми поділяємо точку зору В.А. Татарінова, який справедливо зауважує, що спостереження за функціонуванням професіоналізмів у мові дає багатий матеріал щодо особливостей розвитку мовної системи, і вилучення професіоналізмів із аналізу призвело б до збіднення реальної картини мови [7]. Певні труднощі становить також відмежування термінів від професіоналізмів, що пов'язано з процесом термінологізації слів загальнолітературної і розмовної мови. Наприклад, слово *Know-how* (дослівно "знати, як") *engl. know how, eigtl. – wissen, wie: das Wissen, wie man eine Sache praktisch verwirklicht, anwendet o.Д.* перейшло у розряд термінів, отримавши термінологічне значення "*Spezialwissen aus betrieblichen oder technischen Erfahrungen, z.B. Produktionserfahrungen, besondere Absatzerfahrungen*", і було запозичене як термін у німецьку мову:

"Verfügen wir in der Holding tatsächlich über das notwendige Know-how, um auf allen Märkten dieser Welt erfolgreich zu sein?" [8: 74].

У результаті текстового аналізу було виявлено значну кількість не кодифікованого термінологічного матеріалу англословного походження. Якщо кодифікована лексика, яка зафіксована у спеціальних виданнях, а також у загальних словниках з відповідною словниковою позначкою, представлена 300 одиницями, то не кодифіковані терміни та їх розмовні та сленгові варіанти складають 1150 одиниць. Інша англословна лексика складає 650 одиниць. Той факт, що не кодифікована термінологічна лексика домінує у вказаних типах тексту свідчить про те, що запозичення англословної термінології у фінансово-економічну терміносистему німецької мови має динамічний характер. Інтенсивність запозичення зумовлена потребами номінації нових явищ у сферах економіки і фінансів і, в першу чергу, стрімким розвитком телекомунікаційної сфери. Найновітніші досягнення у галузі інформатики і комп'ютерної техніки активно використовуються у фінансово-економічній сфері, що знаходить відображення у термінології. Наприклад, диференційовані номінації терміну "гроші": *Cybercash, E-cash, Elektronil-Geld, Online-Bargeld, Online-Währung, Microsoft-Money*. Очевидно, що відбувається активна взаємодія і взаємовплив різних терміносистем, які обумовлені інтеграцією наук.

У корпусі запозичень є також терміни, що ніби дублюють лексичні одиниці мови-рецептора. Проте текстовий аналіз дозволив установити, що їх функціональні характеристики мають у професійній комунікації явні тенденції до розмежування. Необхідно зазначити, що англословні терміни

– вносять додаткові семантичні відтінки у поле значень відповідної групи існуючих термінів: *leasing* (укр. *лізинг*) відрізняється від існуючого слова *Vermietung* у значенні "здача чогось в оренду" додатковою семантичною ознакою: "здача в оренду технічних засобів, будівель і споруд";

- замінюють існуючі описові звороти: *Spread* замість описового виразу "*Ausweitung der Rendite-Spannen*";
- мають більш стислу форму порівняно з існуючими спеціальними виразами: *Swap* замінює німецькі складні іменники *Devisengeschäft*, *Kurssicherungsgeschäft* і сприяє лаконічності, чіткості і технічності виразу;
- представляють варіанти існуючих німецьких термінів: англійський термін *Banker* звучить сучасніше ніж німецький *Bankier* і має лаконічнішу форму ніж німецький *Bankfachmann*.

Таким чином, англомовні запозичення, з одного боку, заповнюють лакуни у лексиці сприймаючої мови, відповідаючи потребам номінації нових речей та явищ, а з іншого – спрямовані на вдосконалення професійної комунікації, замінюючи існуючі звороти та вирази, маючи високу точність відображення поняття, сприяючи чіткості і оперативності викладення інформації.

Однак було б неправильно представляти входження англомовних термінів у німецьку терміносистему як односторонній процес. При запозиченні відбувається взаємодія англіцизмів і системи мови-рецептора, яка впливає на їх адаптацію. Іншомовний матеріал відчуває тиск мовної системи. З одного боку, структури англомовних термінів запозичуються у терміносистему німецької мови без зміни або з незначною зміною їх звукового і графічного оформлення. З іншого боку, спостерігаються певні зміни на морфологічному рівні при адаптації у німецькій терміносистемі:

1. Запозичені іменники підпорядковуються правилам німецької мови, отримуючи артикль (*der Spread*, *die Performance*, *das Banking*). Артикль вживається навіть з іменниками, які мають відхилення від норм німецької орфографії і пишуться з маленької літери:

"Die Market-Maker sind verpflichtet einen bid / ask spread von maximal 10 Basispunkten für 30 Kontrakte zu stellen" [8: 24].

"Der dritte Deal kam nicht zu Stande" [8: 31].

"Der Chef der IBM kalkuliert, dass ohne das Outsourcing in diesem Zeitraum Kosten von 3,5 Milliarden Euro angefallen wären " [9: 63].

Часто іменник отримує артикль відповідно до еквівалента німецької мови: *das Image* (*das Bild*), *der Deal* (*der Handel*), *der Shareholder Value* (*Value = der Wert*), *die Performance* (*die Darstellung, die Vorführung*). Іменники, які закінчуються на *-er*, утворюють форму давального відмінка множини за допомогою *-n* і мають нульове закінчення при утворенні форми множини:

"Mittelgroßen Portfoliomanagern hingegen werden kaum langfristige Überlebenschancen eingeräumt" [9: 40].

2. Дієслова отримують відповідну, типову для інфінітиву флексію *-en*, відмінюються як слабкі дієслова і утворюють дієприкметники: *to trade* – *traden*, *tradete*, *getradet*; *to swap* – *swappen*, *swapped*, *geswapt*; *to perform* – *performend*.

"Die Deutsche Bank, so das Credo ihres Chefs, müsse nur ihre Vorsteuerrendite nachhaltig auf ein international respektables Niveau von 25% hieven" [10: 40].

"Als wir die Zusammenarbeit mit der Deutschen Bank starteten, mussten wir feststellen, dass die Zentrale herzlich wenig Ahnung hatte, wie ihre Auslandsniederlassungen arbeiten" [10: 11].

3. Запозичені прикметники підпорядковуються системі відміни прикметників німецької мови:

"Der faire Wert liegt bei 30 Euro. Der Preis des DB-Capital-Warrant liegt um 3,9 Prozent unter seinem fairen Wert" [10: 51].

4. Англомовні терміни мають велику словотворчу активність, яка проявляється у здатності створення нових слів усіма продуктивними способами сучасної німецької мови, серед яких найбільш продуктивним є словоскладення. Слід особливо відзначити тип складних слів, які є структурними модифікаціями запозичених термінів: англійському словосполученню відповідає складний іменник у німецькій мові, наприклад, англ. *top manager* – нім. *Topmanager*. Поряд з написанням разом складні слова у німецькій мові можуть бути графічно марковані дефісами між окремими компонентами: англ. *cash flow* – нім. *Cash-Flow*, англ. *investment banking* – нім. *Investment-Banking*.

"Die Outsourcing-Banker werfen den Experten mangelnde Kenntnis der internen Abläufe vor" [10: 11].

Таким чином, при адаптації англомовних термінів відбуваються певні зміни англіцизмів відповідно до особливостей системи німецької мови. Семантичний аналіз англомовної термінології являє собою аналіз структур, які забезпечують фінансово-економічну діяльність. Ця лексика, яка включає як терміни, так і професійні жаргонізми, може бути представлена у вигляді тематичних груп, що номінують певні відрізки професійної комунікації:

1. Терміни, пов'язані з сучасними видами, засобами, методами, напрямками економічної діяльності, які є характерними для другої половини ХХ століття. Наприклад, англ. *marketing* – нім. *Marketing* спочатку вживався для позначення нової концепції виробничо-збутової діяльності підприємства, орієнтованої, перш за все, на вивчення потреб ринку і здійснення активного впливу на ринкові умови і процеси. Або англ. *controlling* – нім. *Controlling* як самостійний науковий напрям і різновид економічної діяльності спочатку вживався у США, а потім у провідних країнах Європи. Як новація у сучасному менеджменті цей термін на одному з перших місць у економістів, бухгалтерів і фінансистів. Первісне значення терміна *Public Relations* – сфера відносин між організаціями і громадськістю. Тепер цей напрям перетворився у справжню індустрію з досить широким колом спеціалізованих фірм, які займаються формуванням та підтримкою високої репутації своїх клієнтів як серед акціонерів і партнерів, так і серед органів державної влади й управління.

2. Форми кредитування і фінансування: англ. *factoring* – нім. *Faktoring*; англ. *forfeiting* – нім. *Vorfeiting*; англ. *leasing* – нім. *Leasing*.

3. Особи, які здійснюють той чи інший вид фінансово-економічної діяльності: англ. *hedger* – нім. *Hedger*; англ. *risk manager* – нім. *Risk Manager*. Англomовні термінологічні запозичення були наявні у лексиконі німецької мови і раніше, але кількість їх була меншою, наприклад: англ. *broker* – нім. *Broker*.

Отже, у наші дні процес запозичення англomовної лексики відбувається дуже активно і носить масовий характер. Це пов'язано, насамперед, із розвитком сучасних інноваційних технологій, коли найновіші досягнення економічної думки окремих держав переносяться в інші національні ареали. У результаті в цілому ряді країн з'являються і розвиваються спільні сфери, які знаходять адекватне мовне вираження у термінології. При цьому взаємодія запозиченої англomовної лексики і системи мови-рецептора відбувається не лише при адаптації, але й виражається у процесах термінологізації і детермінологізації, що може бути об'єктом подальших розвідок у цьому напрямку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Bellmann G. Wandlungen im Wortschatz der deutschen Gegenwartssprache. – Berlin: Verlag Enzyklopädie, 1991. – 120 S.
2. Braun P. Tendenzen in der deutschen Gegenwartssprache. – Stuttgart: Verlag W. Kohlhammer, 1987. – 325 S.
3. Розен Е. В. Новые слова и устойчивые словосочетания в немецком языке. – М.: Просвещение, 1991. – 192 с.
4. Schippan Th. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. – Tübingen: Niemeyer, 2002. – 305 S.
5. Сенкевич М.П. Развитие и становление значений слов основного терминологического слоя. – М.: Просвещение, 2000. – 140 с.
6. Чистяков Н.И. Актуальные вопросы терминологии. – М.: Высшая школа, 1995. – 180 с.
7. Татаринов В.А. Теория терминоведения. – М.: Высшая школа, 1996. – 280 с.
8. Handelsblatt. Finanzzeitung. – № 46, Мдрз 1998.
9. Wirtschaftswoche. – № 24, Juni 2002.
10. Manager. – № 4, April 2004.

Матеріал надійшов до редакції 21.04.2006 р.

Соколовская С.Ф. Заимствования в финансово-экономической терминсистеме немецкого языка.

В статье исследованы англоязычные заимствования в финансово-экономической терминсистеме немецкого языка с точки зрения семантико-функциональных особенностей тематических групп, номинирующих определенные участки профессиональной коммуникации.

Sokolovska S.F. Borrowings in the financial and economic term system of the German language.

The article deals with the English borrowings in the financial and economic term system of the German language from the viewpoint of semantic and functional peculiarities of topic groups, naming specific areas of professional communication.